
Perspektivy středoevropské bezpečnosti

Miroslav Polreich

Rozdělení Československa proběhlo mírovou a civilizovanou formou. Byl to přirozený historický proces. Slováci díky existenci Československa nejen zachránili svou národnost, ale právě v rámci jednotné státnosti plně zformovali vlastní národní svébytnost s kulturní i ekonomickou základnou. Tyto skutečnosti jsou známé stejně tak jako fakt, že slovenské sebeurčení je založeno na specifických politických, ekonomických, kulturních a etnických rozdílech od českého národa. Bylo pouze přirozenou reakcí Čechů plně respektovat slovenskou národnost a legitimní právo na vlastní státnost.

Při rozdělení Československa ne zdaleka vše probíhalo bez problémů. Stále existují drobné vzájemné nároky, zvláště v majetkové oblasti. Velice důležitý aspekt vyrovnání právě z našeho hlediska však proběhl v klidu: rozdělení armády, výbroje a vybavení podle zásady 2 : 1, a to v určené době. Tím došlo k radikální změně čs. vojenského systému, který dosud respektoval potřeby stanovené Varšavskou smlouvou. Jednotky ze západních hranic byly v řadě případů zrušeny a převeleny na Slovensko.

Obě země se značně liší svou historií, kulturou, charakterem lidí, ekonomikou i demokratickými tradicemi. Další vývoj obou republik nemusí proto mít stejnou dynamiku a směr. Vzájemné vztahy budou odpovídat jejich rozdílnosti i vzbám, které stanoví přirozené potřeby bez dříve existujících bilaterálních administrativních vazeb. Jakákoliv bezpečnostní rizika je však možné vyloučit. Více pozornosti je třeba věnovat samostatné slovenské problematice se zvláštním důrazem ve vztahu k Maďarsku.

Česká republika a její národní zájmy

Češi, národ s dlouhou a bohatou historií své státnosti, nemají v současné době silně vyhraněné národní cítění. Tento stav však neodráží nedostatek národního uvědomění, naopak je výrazem zralosti. A je třeba doufat, že v oblasti střední Evropy nejsou Češi jediným národem s tímto přístupem. Česká republika byla v roce 1993 ustavena ne na základě politické vůle českého národa – dokonce žádná z politických stran neměla vytvoření samotného státu ve svém programu. A podíváme-li se do nedávné historie, dokonce T. G. Masaryk, zakladatel Československa v roce 1918, nepovažoval „českou otázku“ za český problém, ale za věc humanity v Evropě. Česká státnost není proto snadno definovatelná v návaznosti pouze na nacionální zájem, neboť existuje silný pocit sounáležitosti k evropskému regionu. Problémem zůstává, že dosud není sjednocené Evropy, která by respektovala regionální rozdíly, a nebude ani v blízké budoucnosti.

České národní zájmy je obtížné specifikovat. Problémy a úlohy např. české zahraniční politiky a její aktivní snahy nejsou specificky české, neboť se zaměřují na humanitární problémy, které jsou v naší oblasti a týkají se každého národa – jsou svým způsobem univerzální.

Pokud neexistuje specifický národní zájem, je obtížné definovat specifický charakter české bezpečnostní politiky. Česká bezpečnostní politika je tudíž posuzována ne z nacionálního, ale z širšího horizontu.

Jediným českým zájmem v souladu s realistickým přístupem je dokázat, že Česká republika svou vlastní ekonomickou, politickou a kulturní podstatou nikdy nebyla mono-

litní součástí tzv. východního bloku. Dosavadní převládající posuzování tohoto problému je velkým zjednodušením a v rozporu s realitou. Česká republika se nejen považuje, ale skutečně patří k západní civilizaci, což je dáno demokratickými tradicemi, ekonomickou základnou a kulturní sounáležitostí po staletí. Politické změny od roku 1989 přes svůj transformační a přirozeně nesnadný proces jsou stabilní oprávněnou tendencí po integraci se západním společenstvím.

Nedostatek českého nacionalismu nemá nihilistický charakter. Zdůrazňuje pouze svou dispozici, která usnadňuje chápání obecných problémů, což umožňuje mediatickou pozici, neboť dává schopnost objektivního hodnocení problémů, včetně těch, které mají bezpečnostní aspekty. Zde zůstává prostor pro aktivní přístup české zahraniční politiky vyžadující profesionalitu, samostatnost a odvahu při rozhodování. Úkol jistě nemalý, nesnadno plnitelný, ale umožňující využít právě čs. dispozic k aktivnímu poslání. V souladu s tímto úkolem je již využíváno čs. armády při plnění mírových operací v širším rámci. Tato role armády může být nejen funkční, ale může napomoci i jejímu postavení v české společnosti, která ji nikdy nehodnotila příliš vysoko.

Bezpečnostní problémy ve střední Evropě

Bezpečnost nemůže být nadále posuzována převážně z vojenského hlediska. Suverenita států není ohrožena a bezpečnost sama změnila svou podstatu. Její aspekty jsou mnohem širší. Vycházejí z různých druhů fundamentalismu (politického i náboženského), z otázek ekologie, z ekonomické nestability apod. Všechny vyjmenované i další prvky je třeba brát v úvahu při poznávání stability a bezpečnosti v jednotlivých zemích.

V současné době se nejdůležitějším aspektem ohrožujícím bezpečnost zdá nová vlna nacionalismu. Ve své podstatě je však nacionalismus historicky značně limitován a sociální a ekonomický standard může jeho příčiny a projevy řešit. I nacionalismus velkých národů vždy vyjadřoval pouze omezující prvky národní podstaty, nikoli kulturní zralost a historickou úlohu těchto zemí. Vždyť ani Napoleon nebyl Francouz, Hitler nebyl Němec, Stalin nebyl Rus a ilustrativně Tito nebyl Srb.

Problematika zemí bývalé Jugoslávie plní denně stránky novin nejen svou aktuálností, ale i různými analytickými hodnoceními. Je třeba se proto zaměřit na určitá fakta, která jsou účelově či tendenčně opomíjena, přestože jejich váha a vliv na celý vývoj jsou nepopíratelné a mají daleko širší význam než pouze pro oblast bývalé Jugoslávie.

V rámci revolučního směru v Evropě bylo zřejmé, že i národy Jugoslávie musí řešit své vzájemné vztahy. Bylo možné očekávat, že to bude proces velmi nesnadný. Vážnost situace zdůrazňoval různý stav ekonomiky, jiné kulturní tradice, protikladné náboženské přístupy i často rozdílný historický vývoj.

Jedním z nejzávažnějších faktorů byl a zůstává zájem vnějších vlivů v oblasti, který je klíčovým důvodem, proč v moderní historii bylo toto území zneužito jako „sud prachu“. Tyto historické okolnosti usnadňovaly manipulaci s národy v oblasti jejich citů v protikladném duchu. Znalost této situace si vynucovala postupovat s krajní zdrženlivostí, s rozvahou a hledat formu dohody jednáním, které jistě nemohlo být snadné ani rychlé. Vnější vliv evropské komunity byl velice nutný, ale pouze v tomto směru. Je otázkou historie, aby zhodnotila uvážlivý přístup ES, USA i výzev jednotlivých státníků s výrazným přínosem čs. představitelů. Evropské země i USA si uvědomovaly závažnost situace, kdy jednostranný akt bez konsenzu všech zemí povede k tragédii. Pouze SRN poprvé ve své historii přijala v tak závažné otázce unilaterální odlišný přístup. Je věcí historiků zhodnotit jeho důsledky, i když aktuální diplomacie, zvláště americká, zaujímá již dnes velmi kritické stanovisko.

Řešení problematiky Balkánu bylo a zůstává pouze v oblasti jednání. Celý konflikt je i výsledkem nedůsledného a přímo chybného přístupu především evropské diplomacie, která nezabránila střetu, ač to bylo v jejich silách. Je důležité analyzovat závažná rozhodnutí a postup SRN, pochopit její motivaci právě při hodnocení bezpečnostní situace v Evropě jako celku. Proto věnují SRN značnou část své stati.

Slovensko není rozhodně zemí, která by sama o sobě měla být bezpečnostním rizikem. To však je hodnocení vycházející z českého přístupu na základě znalostí i důvěry v zemi, která po řadu dekád měla blízký vývoj. Z širšího pohledu však evropští analytici věnují Slovensku značnou pozornost a upozorňují na oprávněné obavy vzhledem k vnitřní situaci a k jeho vztahům k Maďarsku.

Slovensko vytváří svou státnost v transformačním procesu ekonomiky i politického systému, což značně znesnadňuje jeho vývoj. K těmto objektivním potížím se přidružují zvláště výrazné problémy sociální a menšinové, včetně velké populace Romů, problému, který dosud ve světě nemá řešení a může být komplikován i otázkami rasovými. Tyto faktory podmiňují stabilitu a neusnadňují demokratizační proces. Nelze ani opomenout, že po rozpadu český „větší bratr“ obrací svou pozornost jinam a ostatní státy – Polsko, Ukrajina a Maďarsko – v minulosti nebyli nejlepšími sousedy. To asi vede k předpokladu, že Slovensko bude po určitou dobu zdůrazňovat centrální politické a organizační formy vlády i distribuce. Pozice armády bude mít svou funkci, podobně jako policie. To vždy vytváří složitou situaci, neboť lze velmi nesnadno rozlišit nezbytná a rozhodná opatření od autokratické formy vlády omezující demokracii. Není to však pouze slovenský problém, ale stojí i před některými jinými postkomunistickými zeměmi, kde by bezpečnostní aspekty měly být posuzovány na základě těchto okolností.

Slovensko-maďarské vztahy jsou v současné době velice křehké. Známé příčiny není třeba zdůrazňovat, stanou se však hodnotícím prvkem politické zralosti obou zemí. Nejde však jen o generalizaci, ale o skutečné řešení aktuálních problémů. Pokud budou akcentovány negativní aspekty vzájemných vztahů, nevyhneme se konfrontaci. Na druhé straně neexistuje zásadní důvod k nepřátelství. Naopak se jedná o zemi, jejichž vzájemná závislost (a platí to absolutně o Slovensku) je výjimečná a vyžaduje nejen porozumění, ale i organizačně-koordinovaný přístup. K tomuto hodnocení není dostatek inklinace na žádné straně. Je to však otázka času a nutnosti. Je nad rámec této studie rozebírat všechny aspekty nutné úzké kooperace,¹ která nemusí vyloučit i organizační formy uplatňované u zemí s velmi úzkými společnými zájmy. Scénář se může zdát velmi optimistický, ale je to jediné východisko, respektující objektivní potřeby vzájemných vztahů.

Pokud hodnotíme bezpečnostní problémy v oblasti, je nutné se především soustředit na *Rusko*. Pro zemi, pro něž je stabilita v Evropě rozhodující, zůstává Rusko nejdůležitějším faktorem, který ovšem nemá pouze evropské rozměry. Proto nemůžeme pouze sledovat jeho vývoj, ale musíme se snažit aktivně a pozitivně ho ovlivňovat. S pocitem zadostiučinění sledujeme přístup západních zemí, které cítí nezbytnost sjednotit svůj postoj k Rusku v otázce pomoci.

Situace v Rusku je velice složitá, probíhající demokratizační proces je občas těžko pochopitelný, ale je třeba ho respektovat s vědomím jeho složitosti. Optimismus je založen na skutečnosti, že historický zvrat v Evropě byl zahájen Gorbačovem již v roce 1985 a bez těchto změn, které byly podnětné i pro ostatní postkomunistické země, by zásadní politicko-transformační proces v bipolárním světě byl vyloučen.

Rusko nehledá ani nemá cestu zpět. Demokracie ani tam nemá alternativu. Bezpečnost má univerzální charakter, a proto závisí na nejslabším článku v Evropě. Pokud se někteří politici a diplomaté snaží vytvořit teorii, že Rusko může být vyloučeno nebo izolováno (a takové hlasy se ozývají), jsou v rozporu s realitou, je to přístup neprofesionální a z hlediska bezpečnosti velmi neodpovědný. Správnou orientací je přístup Evropského společenství a zvláště nové americké administrativy – ne izolovat, ale naopak vytvořit vztahy s Ruskem na kooperačním a partnerském základě. V komplikovaném světě, zvláště v Evropě, je to bezpodmínečná nutnost. Prvé pozitivní výsledky jsou patrné na Radě bezpečnosti OSN, které je umožněno stát se historicky poprvé orgánem plnícím své úkoly vyplývající z Charty OSN.

Složitý demokratický proces v Rusku se poněkud liší od téměř stabilní a klidné situace na Ukrajině. *Ukrajina* je nukleární mocností a uvědomuje si, i když ne faktickou, tak negociační hodnotu této kapacity. Jedná se o jeden z největších evropských národů, perspektiv-

ně s obrovskými ekonomickými prostředky. Je třeba se přiklonit k závěru, že demokratický zmatek by byl lepší než stabilizovaná, ale nepředvídatelná situace. Pro příští období zůstane Ukrajina jedním z nejvážnějších problémů v Evropě, a to i bez ohledu na její vztahy k Rusku.

Česká republika má dispozici chápat, analyzovat, a proto i aktivně působit právě v oblasti své určité specifiky, která spočívá v objektivní mediatorské pozici. Přijímání vlastních doporučení a zvláště jednoznačných opatření malých států v zahraničněpolitické oblasti může být zavádějící a neodpovědné, neboť tyto státy nejsou připraveny ani nedisponují prostředky k tomu, aby mohly svá doporučení realizovat. Tento nárok ani nepředpokládají, mohou se však snažit zavazovat druhé. Tyto tendence bez vlastní odpovědnosti se mohou stát nebezpečným fenoménem v mezinárodních vztazích.

Bezpečnostní záruky NATO

NATO, pokud má plnit bezpečnostní funkci, musí být ve svém období transformace zcela přetvořeno jak ve svých cílech, tak i formách. Proces změn nebyl ukončen ani není dosud zcela definován. Změna spočívá hlavně v *přechodu od koncepce kolektivní obrany k předcházení a řešení krizových situací*. To však je úkol nad rámec současné struktury NATO, vyžadující spolupráci nejen členů NATO, ale eventuální regionální, respektive univerzální organizace.

Přistoupíme-li k problematice transformace NATO z tohoto pohledu, uvědomíme si její hloubku a prioritu následných změn. Otázka rozšíření členství (zda, kdo, za jakých podmínek a kdy) se pak jeví jako nepodstatná. Snahy určitých států, včetně České republiky, o urychlené členství nemohou mít tudíž podstatu v řešení své bezpečnostní situace a jsou spíše reakcí na vnitropolitickou tendenci.

V současných podmínkách, kdy země střední a východní Evropy procházejí demokratickým procesem (který může vzhledem k rozdílným podmínkám mít různé formy i vyžadovat různý čas) a směrem k systému tržního hospodářství, není již v tomto stadiu rozdíl mezi těmito zeměmi a západními demokraciemi v politicko-filozofickém přístupu. To znamená, že již existuje společný zájem, a to zvláště v bezpečnostních otázkách. Právě na této skutečnosti je založeno hodnocení a přesvědčení, že spolu s dřívějšími neutrálními státy *mohou již nyní tzv. postkomunistické země spoléhat na ochranu v případě nutnosti podle stávajícího západního bezpečnostního systému*. Neexistuje legální či smluvně daný závazek. Demokratická a sociální podstata zemí v Evropě je stejná, anebo k tomuto bodu směřuje. Za těchto podmínek jsou bezpečnostní záruky univerzální. Pokud mají tento charakter, specifické záruky jsou nadbytečné, dokonce i v těch případech, kdy z dobrých důvodů by o ně některý stát požádal (Maďarsko).

Situace ve střední a východní Evropě není dosud zcela stabilizována, a proto úvaha a bezpečnostní analýza nemusí mít pouze teoretickou hodnotu. Společný zájem není však založen pouze na filozofickém přístupu, který je obdobný, ale *vzájemná spolupráce má již nyní konkrétní operativní formy* v každé oblasti, vojenskou nevyjímaje. Tento stav a přístup má ve svých důsledcích i další vitální aspekt – limituje možnou tendenci k znovurozdělení Evropy tím, že by některé státy měly privilegovaný status a jiné záruky v bezpečnostní oblasti

Spolupráce a důvěra byly vždy sociálním fenoménem. V současné situaci – a v Evropě zvláště – v otázkách bezpečnostních jsou důležitým, zcela novým faktorem, neboť mají již operativní obsah. Dříve však diplomacie nemohla na tyto prvky spoléhat. Tato změna je hlavním rysem postkomunistického období. Její popírání, či kroky vedoucí k nepřiznání této revoluční změny by vedly k zpochybňování dosavadního vývoje, který blokový systém odsunul již do historie. Bezpečnostní záruky musí být univerzální s přispěním všech stran, s využitím stávajících struktur či s dopracováním, nebo vytvořením nových.

Jednou z cest v uvedeném směru je *Severoatlantická kooperační rada*. Existuje mnoho důvodů, proč není možné rozšiřování členů NATO. Nejsou pouze vojenského charakteru

(a i těch je celá řada), ale existují také politické důvody. V nových podmínkách v Evropě může NATO těžko preferovat přijetí pouze některých bývalých komunistických zemí. Tento přístup by nevylučoval výklad znevýhodnění druhých.

Žádný krok k posílení bezpečnosti nesmí vytvářet nové problémy. Rusko může zůstat mimo NATO jedině za podmínky, že podstatná bezpečnostní rozhodnutí budou přijímána na partnerském základě. Je to stav již dnešní reálné politiky v kooperaci s Radou bezpečnosti OSN a v souladu s deklarativní zásadou prezentovanou USA pro vzájemné bilaterální vztahy. Je to odpovědný přístup, respektující reálný stav v zájmu udržení stability nejen v Evropě.

Česko-německé vztahy

Německá pozice ve střední Evropě a vliv Německa byly vždy významné. Není třeba se dovolávat staletí trvajících období, kdy ekonomické, kulturní i ostatní vztahy spoluvytvářely vzájemnou civilizaci. Naše historie je dostatečně dlouhá, aby doba nacizmu či války měla správnou perspektivu. *Vzájemné úzké vazby byly a opět budou co nejužší ve všech směrech.* Z českého hlediska (ani o německém nelze pochybovat) nejsou žádné podstatné zábrany státního zájmu a neexistují ani v přístupu lidí. Veřejnost je naopak těmto vazbám velice nakloněna. (Občané ČR mladší 30 let považují Německo a Rakousko za nejpopulárnější země.)

Je proto zřejmé, že česká politika musí úzce sledovat německé přístupy k politickým problémům a stále je analyzovat. Úzká vzájemnost Německa a České republiky i perspektivně dává pocit spoluodpovědnosti za jakýkoliv měnící se přístup, zvláště k evropské problematice. Je zcela přirozené, že pozornost se soustřeďuje na problematiku a ne zcela jasné kroky. Fokus tohoto zájmu by měl být v rovnováze s převažující pozitivní tendencí v česko-německých vztazích. Pocit společné odpovědnosti za vývoj v Evropě je hlavním motivem, který je třeba zvažovat při posuzování následujících nastíněných problémů a závěrů.

Německo má specifické místo v Evropě a my, Češi, je nejen respektujeme, ale musíme se považovat za tvořivý faktor v regionu a v tomto směru aktivně naplnit naši spolupráci. Pozitivním aspektem německého vlivu je to, že vylučoval, aby střední Evropa byla průsečíkem konfliktních zájmů tak, jak tomu bylo během studené války.

Podrobný pohled na německou zahraniční politiku ukazuje, že se začíná znovu odlišovat od koordinované politiky ostatních zemí, a to nejen v otázkách, které se týkají přímo, nebo výhradně Německa.

Za první pozice SRN ve vztahu k řešení problematiky Jugoslávie. Německý unilaterální akt v této oblasti podstatně ovlivnil evropskou scénu. Patří sem iniciování uznání Slovinska a Chorvatska, které bylo v příkrém rozporu s přístupem Evropského společenství a zvláště USA, a to za okolností, které nejenže nevylučovaly, ale advokovaly konflikt. Diplomacii nebyla v té době dána možnost a čas na jednání. Do tohoto stadia se dostáváme až nyní po tragických událostech. Závěr není v oblasti polemiky. Je v souladu se současnými jednoznačnými závěry západních politiků.

Existuje mnoho rozborů snažících se vysvětlit, proč vývoj při řešení problémů dřívější Jugoslávie byl tak tragický. Pouze některé se však snaží vysledovat motivy německé iniciativy, která byla v rozporu s přístupem jeho spojenců. Politik by si v tak závažném problému měl umět položit otázku „proč“ a politikolog by se měl snažit najít německé motivy. Je to nutné pro historii i pro pochopení budoucnosti.

Za druhé a mnohem podstatnější je německá iniciativa ve vztahu k NATO. Vedoucí politici i vojenští představitelé SRN se stále častěji vyjadřují k přijetí nových členů do NATO, a to bez prodlení a snadněji a dříve než do Evropského společenství. I když je tato otázka prezentována jako přijetí nových členů, ve své podstatě znamená vyloučení přijetí jiných. V tomto přístupu se ani neskrývá záměr vytvořit novou dělící linii v Evropě, která by respektovala pouze jinou geografii. Tato idea „vyloučení“ je nebezpečná ve svých důsledcích vytvořením základu pro novou nejistotu v Evropě.

Politické podmínky v Evropě umožňují bezpečnostní záruky NATO „de facto“, a to bez omezení, což potvrzuje dosavadní aktivní a operativní spolupráce všech zemí. S přihlédnutím k této realitě německá doporučení týkající se „nového NATO“ patří do předrevolučního období a před zásadní změny v Evropě. Jsou v rozporu s přístupem ostatních a neodrážejí pozitivní realitu změn. Stejnou linii sleduje i německá tendence zdůrazňující novou roli armády v preventivní diplomacii. Tento přístup je těžko pochopitelný za situace, kdy i problematika bezpečnosti má jiný než vojenský charakter.

V čem jsou motivy nových, respektive jiných přístupů SRN k závažným problémům Evropy, k problémům, které mají navíc bezpečnostní podstatu? Přístup k řešení vyžaduje analýzu nejen německé zahraniční politiky, ale i posouzení vnitropolitického základu a motivace, popřípadě vztahů federálních a státních, administrativních a občanských s vědomím, že závěry jsou do určité míry hypotetické.

Co je Německo?

Pokud si uvědomujeme dosah skutečných změn v Evropě, tato iracionální otázka není vůbec nesmyslná. I ve vlastní zemi zjistíme, že neexistuje český nacionalismus proti nikomu, včetně Německa, a že český zájem je identický s evropským, respektive humanitárním, což znamená, že je univerzální. Proč by v této nové situaci měli být Němci jiní? Nemusí a také nejsou. Jsou tu však jiné skutečnosti.

Německo (ne Němci) je zemí s jednou z nejkratších historií v Evropě. Ne Sasko, Bavorsko a řada dalších, kteří o sobě hovoří jako o „svobodných státech“ a sami se snaží vysvětlit, že Německo vlastně ani historii nemá. Pochopení předkládané regionality a snižujícího se významu centrální administrativy v cítění i v praktickém jednání je opět politickou změnou Evropy, která se netýká zdaleka pouze postkomunistických zemí (kam bychom ovšem SRN ze značné části mohli zařadit).

Vnitropolitická situace, pokud vyloučíme vznik nového německého nacionalizmu nebo zájem o protikladnou roli v nové mocenské politice, je tedy oblastí, o níž je třeba uvažovat při hodnocení dosud těžko pochopitelných zahraničněpolitických „iniciativ“.

Nově vzniklá porevoluční situace v Evropě dává státům, regionům a občanům pocit bezpečnosti, neboť atmosféra nejistoty, ale i nutná opatření, která vyžadoval rozdělený svět, prostě neexistují. Naopak do popředí vystupují aspekty, včetně bezpečnostních, které mají lokální charakter. Soustředění na každodenní místní zájmy lidí je progresivní změnou. Regionalismus nemusí znamenat dezintegraci, ale spíše užší spolupráci při řešení problémů, kterým lidé rozumějí nejlépe, neboť se jich přímo týkají. Je to poprvé, kdy existuje tmelící prvek v zájmu něčeho společného, univerzálního a nikoli opoziční boj proti jiným na základě identifikace se státním zájmem, zpravidla prezentovaným jako národním. Jestliže Češi nemají tento národnostní pocit, nemusí tu být důvod, proč by Němci měli jednat rozdílně. Toto je „národní“ kvalita, která odráží nový stav věcí a je ve své podstatě velmi pozitivní.

Německý právní a administrativní systém dává různým „svobodným státům“ velký prostor pro řešení vlastních záležitostí. Je normální, že se těchto pravomocí snaží využít již proto, že jsou pro řešení nových problémů neefektivnější a nejfunkčnější. Je přirozené, že centrální či spolkové vlády, které hlavně plní úkoly spojené s obranou a zahraniční politikou, ztrácejí na významu. Armáda již nebude hrát svou roli, neboť její obranná funkce se snižuje či mění. Zahraničněpolitické povinnosti již dnes v řadě oblastí přecházejí na mezinárodní orgány v rámci integrace, neboť i zde národní zájem má daleko univerzálnější podstatu. Jiný přístup je věcí minulosti, neboť žijeme ve stabilizující se politické i ekonomické situaci, alespoň v evropském regionu. Tento vývoj lze zbrzdít či zastavit pouze určitou destabilizací tak, aby centrální funkce státu byla opět nutná. Dnešní Němec má proto zájem se snažit identifikovat jako příslušník jednotlivého „svobodného státu“ s dlouhou historií a tradicí. To nevyžaduje tlak na změnu centrálních orgánů a jejich organizační strukturu, ale pouze postupný útlum jejich funkcí, ztrácejících svůj význam, pro-

tože už neexistuje bipolárně rozdělený svět velmocí, vyžadující, aby národní a státní bylo prvotní.

Změnou Východu se mění i Západ. Tento proces již nastal. Bezpečnostní aspekty změnily svůj charakter. Hromadné odzbrojování není již výsledkem dlouhých vyjednávání, ale předmětem projednávání rozpočtů jednotlivých zemí, zvažujících nutnost těchto vydání. Je to přirozené, že nové a místní problémy jsou v rozpočtové agendě prvořadé.

Závěr

Řada analýz, konferencí i institucí, zabývajících se bezpečnostními otázkami, se shoduje při definování nových aspektů a prvků, které snižují pocit bezpečnosti. *Obecně a neodůvodněně byla akceptována teorie o „bezpečnostním vakuu“ a zcela v pozadí zůstává zásadní pozitivní změna atmosféry právě v bezpečnostní oblasti v Evropě.*

Jsou zkoumány negativní aspekty a možnosti protiopatření. Jsou zpracovány různé katastrofické scénáře. *Bezpečnost má však i pozitivní mechanismy, které ji mohou zajišťovat.* Spolupráce a důvěra, preventivní diplomacie, mechanismus negociace, systém mediátorství, urychlené zdokonalení či ustavení univerzálních organizačních struktur. Tento přístup zůstává v pozadí často z nepochopení, ze setrvačnosti na starých postupech, z nedostatečné kvalifikace i snadno přežívající konvence.

Vývoj společenských změn od roku 1985 prošel z Ruska střední a východní Evropou. Zcela změnil ekonomicko-politickou strukturu a umožnil předně a výlučně pozitivní přístup k problémům evropské společnosti jako celku. Měl by to být základ i pro metodickou změnu nejen v oblasti bezpečnosti, ale celkového jednotícího uspořádání. Tím, že je dána tato možnost, je dán i pozitivní operativní směr jednání, při němž univerzalita zájmu je optimistickým a převažujícím prvkem současného i dalšího vývoje.

---

¹ Podrobnou analýzu slovensko-maďarských vztahů s operativními hypotetickými závěry zpracoval autor pro „1993 NATO Symposium“ ve Washingtonu (USA, 26.–27. duben 1993) a publikoval ji v angličtině.

Poznámka:

Stat' byla zpracována pro sympozium organizované National Defence University USA při slavnostním otevření George C. Marshall European Center for Security Studies v Garmisch, SRN.